

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет музичного мистецтва і хореографії
Кафедра інструментально-виконавської майстерності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія виконавського мистецтва: на струнних інструментах

для студентів

спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
освітнього рівня: перший (бакалаврський)
освітньої програми 025.00.04 «Інструментальне виконавство
(оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)»

Київ – 2022

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти

Програма № 2508/22
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціала)

« » 20 22

Розробник: Василевич Марта Олексіївна, викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності.

Викладач: Василевич Марта Олексіївна, викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності

Протокол № 7 від «7» вересня 2022 року

Завідувач кафедри _____ Катерина ЗАВАЛКО
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівником проектної групи) 025.00.04 «Інструментальне виконавство (оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)»

«___» _____ 2022 року

Гарант освітньо-професійної 025.00.04 «Інструментальне виконавство (оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)»

(керівник проектної групи) _____ Віктор СПОДАРЕНКО
(підпис)

Робочу програму перевірено

«___» _____ 2022 року

Заступник декана

з науково-методичної та навчальної роботи _____ Інна ТКАЧЕНКО
(підпис)

Пролонговано:

На 2021/2022 н. р. _____ (_____), «___» 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н. р. _____ (_____), «___» 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н. р. _____ (_____), «___» 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н. р. _____ (_____), «___» 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання – денна	
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання	Українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	5/150	
Курс	I	
Семестр	1	2
Кількість змістових модулів з розподілом:		
Обсяг кредитів	2	2
Обсяг годин, в тому числі:	60	60
лекційні	12	12
модульний контроль	4	4
семінарські	8	8
практичні	8	8
самостійна робота	28	12
семестровий контроль	-	16
форма семестрового контролю	-	Залік

2. Мета курсу – формування інструментально-виконавської компетентності та розвиток творчого потенціалу студента у процесі засвоєння навчального репертуару для скрипки; підготовка музикантів-спеціалістів, здатних до самостійної професійної діяльності: оркестрантів у симфонічних, камерних оркестрах, камерних виконавців у різноманітних ансамблях, а також викладачів початкових спеціалізованих мистецьких закладів.

Завдання навчальної дисципліни - виховання комплексу компетентностей студента:

Програмні компетентності		
Інтегральна компетентність		Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства, спрямованих на розвиток здатності особистості до художньо-творчої самореалізації й культурного самовираження в сфері музичного мистецтва та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1	Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.
	ЗК 2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК 3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК 4	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
	ЗК 5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК 7	Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК 8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК 9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК 10	Здатність спілкуватися іноземною мовою.
	ЗК 11	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
	ЗК 12	Здатність працювати автономно.
	ЗК 14	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
	ЗК 17	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК 3	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
	СК 4	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
	СК 5	Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
	СК 7	Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
	СК 9	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
	СК 10	Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
	СК 11	Здатність оперувати професійною термінологією.
	СК 12	Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її у процесі практичної діяльності.
	СК 13	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.
	СК 17	Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
СК 18	Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.	

Програмні результати навчання	
РН 6	Здатність грамотно прочитувати нотний текст, передавати музичний матеріал та ідеї, відповідно до стильових особливостей твору.
РН 7	Здатність до художньої інтерпретації музичних творів, уміння визначати переконливі шляхи втілення музичних образів відповідними виражальними засобами у процесі виконання.

ПРН 12	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категорійним апаратом.
ПРН 16	Виявляти розуміння фінансово-адміністративних принципів організації мистецьких заходів, закладів культури та музичної освіти.
ПРН 17	Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план.

Назва змістових модулів, Тем	Усь ого	Розподіл годин між видами Робіт					Са мос тій на
		Аудиторна:					
		Л ек ції	Се мін ари	П ра кт ич ні	Л аб ор ат ор ні	І н д и в і д у а л ь н і	
I семестр.							
Змістовий модуль 1. Історичний шлях розвитку струнно-смичкових інструментів. Формування жанрів.							
Тема 1.1. Історичний розвиток смичкових інструментів, формування сучасного вигляду скрипки. Становлення і розвиток шкіл скрипкових майстрів (Італія, Західна Європа). Історичний шлях формування скрипкових жанрів.	8	4	2	2			6
Тема 1.2. Італійське скрипкове мистецтво XVI-XVIII століть.	8	2	2	2			6
Модульний контроль	2						

Змістовий модуль 2. Скрипкове мистецтво Франції, Бельгії, Німеччини.								
Тема 2.1. Французьке скрипкове мистецтво. Школа Паризької консерваторії. Франко-бельгійська школа.	12	4	2	2				8
Тема 2.2. Німецьке скрипкове мистецтво XVI-XIX ст. Гендель, Бах.	14	2	2	2				8
Модульний контроль	2							
Разом		12	8	8				
Усього за I семестр	60							
II семестр. 1								
Змістовий модуль 3. Скрипкове мистецтво Англії, Австрії.								
Тема 3.1. Англійське скрипкове мистецтво.	10	2	2	2				4
Тема 3.2. Австрійське скрипкове мистецтво. Гайдн, Моцарт, Бетховен.	12	4	2	2				2
Модульний контроль	2							
Змістовий модуль 4. Скрипкові школи Польщі, Чехії. Загально-європейська скрипкова культура XIX – поч. XX ст.								
Тема 4.1. Польська і чеська скрипкові школи.	10	2	2	2				4
Тема 4.2. Романтична, віртуозна і реалістична течії у Європейському скрипковому виконавстві.	12	4	2	2				2
Разом		12	8	8				
Модульний контроль	2							
Семестровий контроль (залік)	16							
Усього за II семестр	60							
Усього за I курс	120							

5. Програма навчальної дисципліни

«Історія виконавського мистецтва: на струнних інструментах»

І семестр. Змістовий модуль 1. Історичний шлях розвитку струнно-смичкових інструментів.

Тема 1.1. Народне походження скрипкової родини. Розвиток жанрів скрипкової музики у XVI-XVII ст. Поява скрипкової родини (скрипка, альт, віолончель). Роль смичкових інструментів слов'янських (сербська гусла) і неєвропейських (арабський ребаб) народів у появі скрипкової родини. Європейські смичкові інструменти середньовіччя.

Основна література: 4, 6.

Тема 1.2. Італійське скрипкове мистецтво XVI-XVIII ст. Період творчого розквіту італійського скрипкового мистецтва. Причини раннього розвитку смичкової культури Італії. Формування основних інструментальних жанрів – сонати і концерту в рамках смичкової музики. Поступовий розвиток мелодичних і технічних можливостей скрипки у зв'язку з розвитком інструментарію.

Болонська школа (Віталі, Тореллі). «Чакона» Віталі. Видатний представник скрипкового мистецтва XVII ст. Арканджело Кореллі (1653-1713). Відомі учні Кореллі: Франческо Джемініані (1687-1762) і П'єтро Локателлі (1695-1764). Формування класичного стилю італійської скрипкової музики. Антоніо Вівальді (1678-1741). Сольне віолончельне виконавство теж пов'язане з болонською школою, що дала ряд солістів-віолончелістів. Доменіко Габріелі. Джузеппе Тартіні (1692-1770) – один із найвидатніших італійських композиторів-скрипалів XVIII ст.

Основна література: 4, 5, 6.

Змістовий модуль 2. Скрипкове мистецтво Франції, Бельгії, Німеччини.

Тема 2.1. Творчість Ж.Б. Люллі, Ж.М. Леклера, Ж.Ф. Рамо, Ж.Б. Сенайє. Школа Паризької консерваторії. Франко-бельгійська школа Співіснування скрипки з ребеком у французькому народному музикуванні. Скрипаль-танцмейстер Жан Батист Люллі (1632-1687). Прогресивна роль французьких просвітителів у розвитку музичної культури. Особливості французького скрипкового мистецтва XVIII ст. Жан Батист Сенайє (1687-1764) – композитор, який вніс суттєвий вклад у розвиток жанру скрипкової сонати. Видатні французькі скрипалі Жан-Марі Леклер (1697-1764) і П'єр Гавіньє (1728-1800). Відображення героїчних ідей в музиці скрипкових

концертів Джованні Баттіста Віотті (1755-1824), його роль у розвитку класичного скрипкового концерту.

Основна література: 3, 4, 5, 6.

Тема 2.2. Німецьке скрипкове мистецтво XVI-XIX ст. Сонати Г.Ф. Генделя. Творча спадщина Й. С. Баха. Починаючи з кінця XV століття в Німеччині смичкові інструменти і гра на них набули широкого розповсюдження. Значний вклад у розвиток світової скрипкової культури внесли, зокрема, такі німецькі скрипалі-віртуози XVII століття: Йоганн Якоб Вальтер і Йоганн Пауль фон Вестгоф.

Великий внесок у розвиток скрипкової сонати і concerto grosso Георга Фрідріха Генделя, який у своїй творчості продовжує кращі традиції німецького народного і професійного мистецтва.

Скрипкова спадщина Йогана Себастьяна Баха відносно невелика за кількістю, мала багато в чому визначальний вплив на становлення європейського скрипкового мистецтва і дотепер зберігає величезну художню цінність. Поліфонічний характер мислення Баха яскраво проявився і у його скрипкових творах.

Основна література: 4-6.

II семестр. Змістовий модуль 3. Скрипкове мистецтво Англії, Австрії.

Тема 3.1. Найвидатніші представники англійської скрипкової школи. Епоха Відродження та розвиток інструментальної музики в Англії. Творчість Г. Пьорселла, яка завершує розвиток англійського скрипкового мистецтва XVII століття.

Основна література: 4, 6.

Тема 3.2. Розвиток віденського скрипкового мистецтва. Композитори віденської класичної школи Й. Гайдн, В.-А. Моцарт, Л.в. Бетховен. Австрійська музична культура, вбираючи різні впливи, розвивалася під визначальним впливом народних традицій, пов'язаних із древніми джерелами, побутовим музикуванням. Найбільш ранні центри професійної музичної підготовки в Австрії - університети, придворні і церковні капели. Йоганн Генріх Шмельцер, Карл Діттерс фон Діттерсдорф. Найвагоміше завоювання віденської класичної школи XVIII століття - оволодіння сонатною формою.

Внесок Й. Гайдна у розвиток скрипкової музики.

Значення скрипкової творчості В.-А. Моцарта неможливо переоцінити. Саме від Моцарта йде лінія симфонізації скрипкового концерту; він один з перших створив зразки ліричного скрипкового концерту.

Найбільш суттєве у підході Л.в. Бетховена до скрипки, тут у першу чергу слід відзначити драматизацію скрипкових партій його симфоній, скрипкових сонат, смичкових кuartетів, фортепіанних тріо і концерту для скрипки з оркестром.

Основна література: 4, 5.

Змістовий модуль 4. Скрипкові школи Польщі, Чехії. Загальноєвропейська скрипкова культура ХІХ – поч. ХХ ст.

Тема 4.1. Польська та чеська скрипкові школи. Перші згадки про народних скрипалів у **Польщі**. На зміну класицизму і сентименталізму приходить романтизм. **Чеське смичкове мистецтво** істотно збагатило світову інструментальну культуру, джерелами своїми сягає в середні віки і нерозривно пов'язане з чеською народною музикою. Їндржих Франтішек Бібер (1644-1704). Ян Вацлав Антонін Стаміц (1717-1757). Старший син Я. Стаміца, Карел Стаміц (1745-1801) прославився як виконавець на скрипці, альті і віолі д'амур. Видатний чеський скрипаль Франтішек Бенда (1709-1786). Концерти для скрипки «чеського Моцарта» – Йозефа Мислівечека (1737-1781).

Основна література: 1, 2, 4, 5.

Тема 4.2. Романтична, віртуозна і реалістична течії у європейському скрипковому виконавстві. Розквіт романтичних течій і віртуозного виконавства в у першій пол. ХІХ століття. Нікколо Паганіні. Г. Венявський. Л. Ауер.

Перша половина ХІХ ст. у Європі – час розквіту романтичних течій і віртуозного виконавства. Особливою рисою романтичного мистецтва була яскрава передача людських переживань, бурхливий вияв почуттів. Проте найбільшим серед них був легендарний італієць Нікколо Паганіні.

Генрик Венявський – видатний польський скрипаль, яскравий представник віртуозно-романтичного напрямку у скрипковому мистецтві ХІХ ст. Сам Венявський вважав себе останнім представником покоління скрипалів-романтиків.

До плеяди скрипалів, у творчості яких найбільш яскраво проявлялася реалістична тенденція, відноситься Леопольд Ауер – скрипаль, педагог, засновник так званої російської скрипкової школи.

Основна література: 1, 4, 5.

План семінарських занять

Заняття 1. (2 год.) *Формування сучасного типу скрипки на основі інструментарію XVI-XVII ст.*

Основна література: 4, 6.

Заняття 2. (2 год.) *Період творчого розквіту італійського скрипкового мистецтва. А. Кореллі. Дж. Тартіні. А. Вівальді.*

Основна література: 4, 5, 6.

Заняття 3. (2 год.) *Видатні представники франко-бельгійської скрипкової школи.*

Основна література: 3, 4, 5, 6.

Заняття 4. (2 год.) *Поліфонічний характер мислення у скрипкових творах Й.С. Баха.*

Заняття 5. (2 год.) *Стиль виконання концертів Моцарта. Стиль, форма, виразові засоби скрипкових творів Бетховена (концерт, сонати, романси).*

Основна література: 4, 5.

Заняття 6. (2 год.) *Сонати Й.Ф. Бібера.*

Основна література: 1, 2, 4, 5.

Заняття 7. (2 год.) *Феномен Нікколо Паганіні*

Основна література: 4-6.

Заняття 8. (2 год.) *Г. Венявський. Л. Ауер.*

Основна література: 1, 2, 4, 5.

Відвідування лекцій	1	3	3	3	3	3	3	3	3
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Відвідування практичних занять	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20	2	20	2	20
Робота на практичному занятті	10	2	20	2	20	2	20	2	20
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	2	10	2	10	2	10
Виконання модульної роботи		25		25		25		25	
Разом	77		82		82		82		

6.2. Самостійна робота студента (28 год.)

1. Самостійне опрацювання студентами науково-педагогічної та мистецтвознавчої літератури. Робота з навчальними посібниками, підручниками тощо. Самостійний пошук інформації в мережі Інтернет.

2. Самостійний пошук історичної інформації про відповідну епоху, пошук і вивчення потрібної інформації про видатних митців того часу. Відвідування мистецтвознавчих лекцій, екскурсії до музеїв. Знайомство з іншими видами мистецтв даних епох. Порівняльний аналіз різних мистецьких шкіл.

3. Робота з відповідним нотним матеріалом. Самостійний порівняльний аналіз стилів та форм відповідних музичних творів.

4. Пошук та прослухування відповідних аудіо- та відеозаписів музичних творів і виступів видатних виконавців, відвідування концертів. Виявлення спільного та відмінного у виконанні видатних виконавців. Порівняльний аналіз різних виконавських шкіл.

Завдання для самостійної роботи студента

№ теми	Зміст завдання	К-сть год.	Академічний контроль	Бали
--------	----------------	------------	----------------------	------

1.1	Аналіз та обговорення прослуханих творів: «Чакони» Віталі та однієї зі скрипкових сонат Кореллі.	6	Глибина та всебічність розкриття змісту питання 1 Достатність аргументації під час висвітлення проблеми 1 Виявлення нових ідей та положень 1 Оригінальність підходу до розгляду проблеми 1 Висловлення власної думки 1	5
2.1	Розуміння використання Бахом скрипки як багатоголосого інструменту на матеріалі його Сонат і партит для скрипки соло Вплив скрипкових концертів Вівальді на концерти Баха.	6	Глибина та всебічність розкриття змісту питання 1 Достатність аргументації під час висвітлення проблеми 1 Виявлення нових ідей та положень 1 Оригінальність підходу до розгляду проблеми 1 Висловлення власної думки 1	5
2.2	Розуміння стильових особливостей концертів для скрипки В.-А. Моцарта.	8	Глибина та всебічність розкриття змісту питання 1 Достатність аргументації під час висвітлення проблеми 1 Виявлення нових ідей та положень 1 Оригінальність підходу до розгляду проблеми 1 Висловлення власної думки 1	5
3.1	Значення «героїки» скрипкових концертів Віотті як еталона для наступних поколінь композиторів.	8	Глибина та всебічність розкриття змісту питання 1 Достатність аргументації під час висвітлення проблеми 1 Виявлення нових ідей та положень 1 Оригінальність підходу до розгляду проблеми 1 Висловлення власної думки 1	5
	Розуміння новаторства		Глибина та всебічність розкриття змісту питання 1	

3.2.	скрипкових сонат Й. Бібера.	2	Достатність аргументації під час висвітлення проблеми 1 Виявлення нових ідей та положень 1 Оригінальність підходу до розгляду проблеми 1 Висловлення власної думки 1	5
4.1	Порівняльні характеристики романтизму Паганіні та Венявського на прикладах їх скрипкових творів.	6	Глибина та всебічність розкриття змісту питання 1 Достатність аргументації під час висвітлення проблеми 1 Виявлення нових ідей та положень 1 Оригінальність підходу до розгляду проблеми 1 Висловлення власної думки 1	5
4.2	Педагогічні принципи Л. Ауера.	4	Глибина та всебічність розкриття змісту питання 1 Достатність аргументації під час висвітлення проблеми 1 Виявлення нових ідей та положень 1 Оригінальність підходу до розгляду проблеми 1 Висловлення власної думки 1	5
	Усього	40		35

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль		Критерії оцінювання	Бали
Модульний контроль 1			
Тема 1.	Завдання на МКР.	Знання теми у повному обсязі-4 Володіння потрібною термінологією - 2 Знання відповідного нотного, аудіо та відео матеріалу - 4	10

Тема 2.	Завдання на МКР.	Знання теми у повному обсязі-6 Володіння потрібною термінологією - 3 Знання відповідного нотного, аудіо та відео матеріалу - 6	15
Максимальна кількість балів			25
Модульний контроль 2			
Тема 1.	Завдання на МКР.	Знання теми у повному обсязі-6 Володіння потрібною термінологією - 2 Знання відповідного нотного, аудіо та відео матеріалу - 4	12
Тема 2.	Завдання на МКР.	Знання теми у повному обсязі-6 Володіння потрібною термінологією - 2 Знання відповідного нотного, аудіо та відео матеріалу - 5	13
Максимальна кількість балів			25
Модульний контроль 3			
Тема 1.	Завдання на МКР.	Знання теми у повному обсязі-6 Володіння потрібною термінологією - 2 Знання відповідного аудіо та відео матеріалу - 4	12
Тема 2.	Завдання на МКР.	Знання теми у повному обсязі-6 Володіння потрібною термінологією - 2 Знання відповідного аудіо та відео матеріалу - 5	13
Максимальна кількість балів			25

Модульний контроль 4			
Тема 1.	Завдання на МКР.	Знання теми у повному обсязі-6 Володіння потрібною термінологією - 2 Знання відповідного аудіо та відео матеріалу - 5	12
Тема 2.	Завдання на МКР.	Знання теми у повному обсязі-6 Володіння потрібною термінологією - 2 Знання відповідного аудіо та відео матеріалу - 4	13
Максимальна кількість балів			25

За необхідності модульний контроль може відбуватися дистанційно – у вигляді творчого проєкту як складової екзамену, розміщеного в ЕНК, або у вигляді усної відповіді у програмах Zoom, Google Meet, Skype, Viber.

6.4. Форми проведення семестрового контролю - залік.

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом – 120 годин: аудиторних – **56** год. (лекційних – **24** год., практичних – **16** год., семінарських – **16** год.); модульний контроль – **8** год.; самостійна робота – **40** год., семестровий контроль – **16** год.

I семестр			II семестр	
Модулі	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4

Види поточного контролю - МКР	25 б.	25 б.	25 б.	25 б.
Підсумковий контроль			Залік	
Усього за період роботи до заліку – 323 бали (що прирівнюється до 100 балів з урахуванням коефіцієнта – 3, 23).				

8. Рекомендовані джерела

Основна література:

- 1 Голубокий С. Скрипкові майстри України / Сергій Голубокий. – Київ, 2006. – 43 с.
 - 2 Стеценко В. – Джерела скрипкового концерту / В.Стеценко. - К.: Музична Україна, 1980, - 79 с.
 - 3 Ушков В. Нариси з історії та методики українського скрипкового виконавського мистецтва / В.А. Ушков. – Київ: КІМ, 2009. – 44 с.
 - 4 Харнонкурт Н. – Музика як мова звуків / Н. Харнонкурт. – Суми: Собор, 2008. – 184 с.
 - 5 Auer L. Violin Playing As I Teach It / L. Auer., 1980. – 128 с.
 - 6 Grabkowski E. Henryk Wieniawski. Kompozytor — wirtuoz — pedagog / Edmund Grabkowski. – Poznań: Ars Nova, 1996
 - 7 Reiss J. Mała historia muzyki / J.W. Reiss. – Kraków: Polskie wydawnictwo muzyczne, 1960. – 174 с.
 - 8 Венявський, Генрик // Українська музична енциклопедія, Т.1 — Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. 2006 — с. 322.
- Робоча навчальна програма з дисципліни.
 - Нотна література.
 - Література з питань інструментального виконавства.
 - Аудіо- та відеозаписи занять, концертних виступів видатних педагогів і виконавців.